

Blahoslav Zbořil

Filosofie a teologie

(Česká mysl 24, 1928, s. 73-74)

V září minulého roku začal vycházet měsíčník Křesťanské revue. Prof. Husovy fakulty J. L. Hromádka, jenž byl ještě donedávna přispěvatelem evangelické vědecké revue Kalich, rozešel se úplně názorově s jejím redaktorem prof. F. Žilkou a jeho spolupracovníky, jmenovitě s F. Linhartem a zakládá nyní svůj časopis Křesťanská revue. Jako spoluredaktora získal univ. prof. dra E. Rádla. Revue tato, jak z nadpisu již patrně, nemá být konfesijním časopisem, nýbrž interkonfesijním, čímž se liší od revue Kalich. Tendencí její je sledovat náboženský život a smýšlení v celém světě, a podporovat v poslední době se objevující snahy o spolupráci všech církví křesťanských. Křesťanská revue chce budovat porozumění i pro pozitivní křesťanský obsah katolictví. Zato polemicky obrací se proti tzv. pokrokovým směrům minulého a počátku tohoto století, proti liberalismu, pozitivismu a racionalismu.

Prvé číslo obsahuje článek prof. E. Rádla Filosofie a teologie (...) Křesťanská revue je symptomem doby, jedním z nesčetných dokladů stále silící reakce v životě politickém i kulturním, jež bezděčně připomíná reakci po revoluci francouzské a napoleonských válkách v první polovině minulého století. Ve filosofii jeví se reakce ve vznikání nových iracionálních a mystických směrů, v teologii v obnoveném důrazném hlásání zjevení.

Prof. Rádl, žák Masarykův, vynikající pokrokový myslitel ve filosofii i v politice, odvrací se v náboženství uvědoměle od Masaryka a podléhá reakčnímu náboženství dra J. L. Hromádky, jenž vychází z reakční teologické školy barthovské ve Švýcarsku. Rádlův článek Filosofie a teologie je pozoruhodný. Nutno přiznat, že je to jedna z esteticky nejcennějších úvah Rádlových, dokazující stejně šíři filosofického vzdělání jako duchaplnost autorovu, ač je do jisté míry závislá na úvaze teologa školy barthovské E. Brunnera: *Religionsphilosophie protestantischer Theologie* (A. Bäumlers Handb. d. Philosophie, 1926). Skvělý nápad, ale přes to ve svém jádře naprosto nesprávný.

Rádl výstižně zde sice ukazuje, že teologie bez víry ve zjevení nemá vedle filosofie existenční důvod, ale chybuje, že chce teologii v dnešní době zachraňovat. Jeho důkaz, že víra ve zjevení má své vědecké oprávnění, je vadný. Není pravda, že je zjevení zapotřebí, aby filosofie a věda byly možny, jak tvrdí Rádl. Copak nevyrostla moderní věda jako kacířství a nebyla pronásledována teology, kteří věřili ve zjevení?

A nebyla snad více než polovina velkých vědců a filosofů buď ateisty, anebo pouze vyznavači určité filosofie, odmítající zjevení? A nehledali ti lidé pravdu bez zjevení?

Giordano Bruno, Spinoza, Galileo, Kant, filosofičtí a vědečtí geniové 19. století – Masaryk! Bylo zapotřebí kaceřující je ustrnulé teologie, aby práce těchto myslitelů byla možná? Dále. Co vykonali ve filosofii a vědě středověcí teologové, věřící ve zjevení oproti těmto novověkým kacířům?

V jedné věci má Rádl pravdu, že je něčeho napřed zapotřebí, aby filosofie a věda byly možny, něčeho, co není intelektuální povahy. Je to jistá skutečnost, jevíci se nám jako cit mravní odpovědnosti a touhy po pravdě. Bez této skutečnosti nehledal by člověk pravdu; ale ona se v nás pouze jeví, ne zjevuje, je to úkaz jevení se, ne zjevování. Nietzsche ovšem nevěděl si rady s otázkou, proč hledá člověk pravdu, poněvadž neuznával existenci mravního principu, podstatou všeho i mravnosti mu byla vůle k moci. Pak věru proč pravdu, a ne raději lež? Ale my víme, proč hledá člověk pravdu: prostě protože má cit mravní odpovědnosti, jenž se postupně vyvíjel a vyvíjí; hledat jeho původ v nadpřirozenu je pak svrchovaně nevědecké. Zdůrazňování zjevení je vědecky vadné a neobhajitelné. Zjevení odporuje výtěžkům věd. (Viz můj článek ČM 23, sešil 1, Náboženská pravda z noetického hlediska.) Zasažení nadpřirozené moci do dění světového je právě z hlediska moderní vědy nemožné, ba přímo absurdní. Teologie dogmatická jako věda není možná, protože není a nikdy nebylo zjevení.

Zajímavé je, jak Rádl stále ve svém článku sobě i čtenářům namlouvá, že jeho učení je moderní. Nechce tím autor jen zastříti svoje vlastní tušení, že otevírá svojí noetikou bránu veškeré reakci? Rádl nebyl přece dosud nikdy za každou cenu moderní, moderní může být i zpátečnictví, a sám je přesvědčen, že pravá filosofie nevyhovuje módě doby, ale chce být pokroková, tj. vést lidstvo k novým, lepším pravdám.